

STANDPUNT

**De verplichting tot DNA-
analyse bij seksueel
geweld (DOC 55-1454)**

17/05/2021

Samenvatting

Het wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van strafvordering betreffende het DNA-onderzoek bij seksueel geweld (DOC55-1454/01) wil de procureur des Konings en de onderzoeksrechter in de regel verplichten om een DNA-profiel te laten opstellen van sporen aangetroffen bij het slachtoffer. De Orde van Vlaamse Balies heeft begrip voor de *ratio legis*, maar vindt dat de wetgever met de voorgestelde nieuwe formulering de grenzen van haar bevoegdheden overschrijdt.

DOELSTELLING

Het wetsvoorstel wil wijzigingen aanbrengen aan artikel 44*sexies*, §3 en artikel 90*duodecies*, §4 van het Wetboek van strafvordering, respectievelijk voor de procureur des Konings en de onderzoeksrechter. De voorgestelde aanpassingen zouden ervoor zorgen dat de noodzaak van een DNA-analyse van sporen gevonden op het slachtoffer steeds geacht wordt te bestaan en dat de bevoegde magistraat dit enkel met een met redenen omklede beslissing kan weigeren. De indieners van het wetsvoorstel willen op deze wijze het hoofd bieden aan de vaststelling dat de stalen van slechts 14% van de slachtoffers die tijdens het pilootjaar van de Zorgcentra na Seksueel Geweld een forensisch onderzoek ondergingen en klacht indienden, op het einde van dat jaar geanalyseerd waren. Het duurt derhalve te lang (of zelfs helemaal niet) vooraleer de procureur des Konings of de onderzoeksrechter een analyse van de stalen door het DNA-laboratorium vordert.

DE STRIJD TEGEN SEKSUEEL GEWELD

Het wetsvoorstel vermeldt dat slechts 14% van de gerapporteerde verkrachtingen leidt tot een veroordeling en dat naar schatting 90% van de aanrandingen en verkrachtingen niet wordt aangegeven. De Orde van Vlaamse Balies steunt de doelstelling van de indieners om de daders van seksueel geweld op kordate wijze op te sporen en meer in te zetten op de juridische opheldering van seksuele misdrijven.

De Zorgcentra na Seksueel Geweld spelen daar ongetwijfeld een belangrijke rol in. De OVB onderschrijft dat belang door in overleg met de voorzitters van de commissies voor juridische eerstelijnsbijstand te kijken of er in de zorgcentra geen overlegmomenten georganiseerd kunnen worden voor gratis eerstelijnsadvies. Zij probeert ook op andere manieren haar steentje bij te dragen in de strijd tegen seksueel geweld. In samenwerking met het kabinet van Vlaams minister voor Justitie en Handhaving Zuhair Demir organiseert zij thans een uitgebreide opleiding seksueel geweld waaraan bijna 300 advocaten zullen deelnemen.

Het belang van de materie staat voor de OVB dus buiten kijf. Zij erkent ook dat het percentage aan (tijdig) geanalyseerde forensische stalen zoals vermeld in het Wetenschappelijk Evaluatierapport erg laag ligt. De wijze waarop de wetgever aan deze problematiek tegemoet wil komen, laat echter te wensen over en is ook niet volledig adequaat gemotiveerd.

GEEN OMKERING VAN DE MOTIVERINGSPLICHT

Het komt momenteel toe aan de procureur des Konings of de onderzoeksrechter om bij een met redenen omklede beslissing een DNA-onderzoek van aangetroffen stalen te vorderen. De bevoegde magistraat dient dus te motiveren waarom een DNA-analyse noodzakelijk is. De indieners stellen dat ze dit principe willen omkeren met het voorliggende wetsvoorstel. Slechts indien de magistraat aantoonbaar dat het in de specifieke zaak niet nuttig is en dat uitdrukkelijk motiveert, wordt de analyse niet uitgevoerd.

Motivering bij DNA-analyse

De memorie van toelichting bij het wetsvoorstel verduidelijkt inderdaad dat de procureur des Konings of de onderzoeksrechter niet meer de noodzaak van de analyse uitdrukkelijk zal moeten motiveren. Gezien de aard van het onderzochte misdrijf, heeft de OVB hiertegen geen bezwaren. Het betreft immers het onderzoek van sporen die reeds aangetroffen zijn op het lichaam van het slachtoffer, niet de afname van DNA-stalen bij verdachten of rechtstreeks betrokkenen. Daarvoor zal nog steeds een met redenen omklede beslissing nodig zijn.

Motivering bij weigering

De OVB acht het echter incorrect dat de indieners van het wetsvoorstel gewag maken van een omkering van de motiveringsplicht. Bij weigering door de bevoegde magistraat bestaat die plicht namelijk nu al. Men kan daardoor dus niet spreken van een omkering van “motiveren waarom noodzakelijk” naar “motiveren waarom niet noodzakelijk”.

De huidige artikelen 44*sexies*, §3 en 90*duodecies*, §4 Sv. werden toegevoegd bij wet van 30 november 2011 tot wijziging van de wetgeving van de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik. Tijdens de werkzaamheden van de toenmalige bijzondere commissie betreffende de behandeling van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie, inzonderheid binnen de kerk, was aan het licht gekomen dat bij sommige zaken wel sporen van menselijk celmateriaal en/of DNA-stalen werden afgenomen, maar dat die niet naar een deskundige werden verzonden voor verdere verwerking.¹ Er werd daarom beslist dat de procureur des Konings en de onderzoeksrechter op het einde van het opsporings- of gerechtelijk onderzoek uitleg zouden moeten verstrekken aan het slachtoffer indien zij beslissen om bij een dossier van aanranding van de eerbaarheid of verkrachting geen DNA-profiel van de sporen te laten opstellen.

De motiveringsplicht bij weigering bestaat dus al. De voorgestelde wijziging is enkel strikter geformuleerd. Een weigering zal moeten gebeuren bij een “met redenen omklede beslissing”, terwijl er nu enkel “uitleg moet worden verstrekt” aan het slachtoffer. Dat gezegd zijnde volgt uit de memorie van toelichting bij de thans geldende artikelen dat het nu evengoed al moet gaan om een met redenen omklede beslissing.² In de toelichting bij één van de aangenomen amendementen wordt wel verduidelijkt dat dit geïnterpreteerd moet worden in de zin van punt 5.4.2 van omzendbrief nr. 10/2005 van het College van procureurs-generaal en dat die motivering niet schriftelijk dient te gebeuren.³

Uit de memorie van toelichting bij het voorliggende wetsvoorstel lijken we te kunnen afleiden dat dit met deze wet wel het geval zou zijn. Dat zou de motiveringsplicht nog steeds niet omkeren, maar dus wel enigszins verzwaken. Als het verschil echter ligt in de vormvereisten (schriftelijk in plaats van mondeling), verdient het aanbeveling om dit verder expliciet te verduidelijken in de wettekst zelf. De OVB heeft voorts geen bezwaren dat de betrokken magistraat de beslissing om DNA-sporen niet te laten analyseren, gemotiveerd én schriftelijk zou moeten meedelen.

BEVOEGDHEID VAN DE RECHTERLIJKE MACHT

Hoewel er geen sprake is van een daadwerkelijke omkering van de motiveringsplicht, heeft de OVB geen principiële bezwaren tegen de afschaffing van de motivering bij DNA-analyse of de schriftelijke motivering bij weigering. Zij merkt wel op dat die aanpassingen enkel in de memorie van toelichting aan bod komen en niet expliciet in de voorgestelde wettekst voor artikelen 44sexies, §3 en 90duodecies, §4 Sv. Ironisch genoeg wijzigt de nieuwe formulering *in se* zelfs weinig tot niets aan de huidige motiveringsplicht:

“In het kader van een dossier inzake aanranding van de eerbaarheid of verkrachting beveelt de procureur des Konings/onderzoeksrechter (...) een DNA-profiel te laten opstellen van sporen (...), tenzij de procureur des Konings/onderzoeksrechter dit met een met redenen omklede beslissing weigert.”

De OVB is echter gekant tegen wat deze nieuwe formulering wél doet. Zij neemt aanstoot aan de uitdrukkelijke verplichting die de wetgever oplegt aan de procureur des Konings en de onderzoeksrechter. Het behoort tot de prerogatieven van de rechterlijke macht om te beslissen welke maatregelen er in het kader van het strafonderzoek genomen moeten worden. De wetgever heeft enkel de bevoegdheid om de onderzoeksmogelijkheden te bepalen. Het komt aan de bevoegde magistraat toe om deze middelen al dan niet aan te wenden.

De OVB acht een frequente(re) analyse van DNA-sporen bevorderlijk in de strijd tegen seksueel geweld. Maar door bij weigering uitleg van de bevoegde magistraat te eisen, impliceren de huidige artikelen eigenlijk ook al dat het opstellen van een DNA-profiel voor de bij het slachtoffer aangetroffen sporen de regel is of in ieder geval zou moeten zijn. Gezien de tegenvallende cijfers in het eerder aangehaalde Wetenschappelijk Evaluatierapport, is de doelstelling van de indieners om een meer uitgesproken verplichting tot analyse in te voegen enigszins begrijpelijk. De OVB meent echter dat de voorgestelde formulering te veel bepaalt wat de bevoegde magistraat zou moeten doen.

De OVB beveelt derhalve aan om, in overeenstemming met gelijkaardige bepalingen, gebruik te blijven maken van de term “kan bevelen” in plaats van “beveelt”. Ingeval de bevoegde magistraat dit niet doet, kan hij dit enkel bij gemotiveerde en schriftelijke beslissing weigeren. De aangepaste motiveringsplicht (en het wegvallen daarvan) zou de noodzaak van een analyse al in de verf moeten zetten. Dit zou ook meer nadrukkelijk in de wettekst zelf naar voren kunnen komen. Voorts acht de OVB het mogelijk dat het College van procureurs-generaal, indien gewenst, bij omzendbrief kan verduidelijken dat de noodzaak tot een DNA-analyse steeds moet worden geacht te bestaan.

BESLUIT

De indieners van het wetsvoorstel beogen dat de noodzaak van een DNA-analyse steeds geacht wordt te bestaan in een dossier omtrent seksueel geweld. De OVB stelt vast dat de cijfers van onderzochte DNA-stalen momenteel erg laag zijn en kan zich vinden in de doelstelling dat het opstellen van een DNA-profiel nog meer de regel moet worden. Zij stelt echter eveneens vast dat de huidige bepalingen reeds impliceren dat dit de regel is en dat de nieuw voorgestelde formulering te expliciet een verplichting oplegt die tot de exclusieve bevoegdheid van de rechterlijke macht behoort. Hoewel de OVB opmerkt dat er geen sprake is van de vermelde omkering van de motiveringsplicht, steunt zij deze aanpassingen wel. Zij kunnen de bevoegde magistraten extra aanzetten om een DNA-profiel te laten opstellen. Om de noodzaak van een

DNA-analyse verder te benadrukken, meent de OVB dat het College van procureurs-generaal bij omzendbrief zou kunnen verduidelijken dat sporen gevonden op het lichaam van het slachtoffer in de regel een laboanalyse verdienen.

¹ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr.1639/001, 13.

² *Ibid.*

³ Wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving wat de verbetering van de aanpak van seksueel misbruik en feiten van pedofilie binnen een gezagsrelatie betreft, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr.1639/002, 24; Omzendbrief COL nr. 10/2015 betreffende de seksuele agressie set (S.A.S.), 24, punt 5.4.2; Omzendbrief COL nr. 21/2013 (herziene versie 8 juni 2017) betreffende de identificatieprocedure via DNA-onderzoek in strafzaken, 24-25.